

AGROLESNICKÉ SYSTÉMY: STROMY NA ORNÉ PŮDĚ, VĚTROLAMY EKOLOGICKY HODNOTNÉ PLOCHY

Založení farmy	1995
Specializace	Zemědělská produkce, lesnictví
Rozloha farmy	927 ha (841 ha zemědělská půda, 86 ha les)
Počet zaměstnanců	23
Rok založení agrolesnických ploch	2016 (multifunkční sady); 2018 (nově zakládané větrolamy)
Adresa	Hrušky 691 56, jižní Morava
Webová stránka	www.forestagro.estranky.cz

Farma působí na jižní Moravě v jedné z nejteplejších oblastí v ČR, kde je zároveň vysoké procento zemědělsky využívané půdy (cca 80 %). Farma Forest – Agro **pěstuje tradiční plodiny, a to především pšenici, kukuřici, slunečnice a řepku**. Farma obhospodařuje také komplex lužních lesů. V 50. letech zde byly na rozsáhlých komplexech zemědělských ploch zakládány **větrolamy**. Součástí farmy jsou také **staré meruňkové sady, kde probíhá v současnosti rekonstrukce a jsou převáděny na agrolesnické systémy** – v části sadu již probíhá extenzivní pastva koní (silvopastoral), v další části vznikají **linie starých stromů mezi nimiž probíhá zemědělská výroba (silvoarable practice)**.

Na farmě probíhala standartní lesnická činnost již od jejího vzniku (farm forestry), tudíž mají zaměstnanci i majitelé zkušenosti s pěstováním dřevin. Součástí krajiny, v níž farma hospodaří, jsou také **již dříve založené větrolamy**, které ale často patří cizím vlastníkům. Zdravotní stav, vitalita a hospodářský potenciál dřevin v již existujících větrolamech je z důvodu chybějící péče velmi špatný. Dřeviny ve větrolamech často expandovaly a rozrůstaly se do polních kultur, na stranu druhou se ve větrolamech šířily expanzivní druhy jako je pajasan žláznatý nebo javor jasanolistý. **Nejen z důvodu nízké funkčnosti stávajících větrolamů, ale také pro jejich nízkou hustotu, se majitel farmy Forest – Agro rozhodl založit větrolamy nové na vlastních pozemcích.** Při zakládání větrolamů spolupracuje vlastník s Mendelovou univerzitou v Brně (MENDELU). K zakládání větrolamů je využíváno široké spektrum dřevin a keřů. Zakládání větrolamu je finančně podpořeno projektem technologické agentury ČR (Tačr).

Důvodem zakládání nových větrolamů je snaha **rozčlenit rozsáhlé pozemky, zabránit větrné erozi, zlepšit klimatické poměry a zvýšit biologickou diverzitu krajiny.** V současnosti jsou řešeny hlavně otázky optimalizace zakládání prvků dřevin v rozsáhlých zemědělských celcích, a to jak po technologické, tak ekonomické stránce. **Ujímavost rostlin je vlivem dlouhodobého sucha nízká,** řešena je otázka ochrany proti zvěři a také financování založení a péče o nově založené prvky.

- Hodnotit přínosy nově založených větrolamů je dosud předčasné.
- Získány byly **nové zkušenosti se zakládáním dřevin v zemědělské krajině**, týkající se především volby dřevin a technologie obnovy.
- Již v tomto krátkém časovém úseku se nicméně projevila biologická význam nově založené dřevinné vegetace: **v novém větrolamu se zdržuje drobná zvěř jako například, dnes již vzácná, koroptev polní.**

Multifukční větrolamy lze v dané oblasti považovat za optimální ověřené systémy. Poznatky o uplatnění tohoto systému byly čerpány jak z dřívějších zkušeností, tak z odborné literatury. Na založení systému se podíleli výzkumníci z MENDELU, ale také z občanských sdružení Rezekvítek a Veronika, zabývajících se dlouhodobě péčí o krajinnou zeleň, ekologickou výchovou a prací s veřejností.

ZPŮSOB ZALOŽENÍ AGROLESNICKÝCH POROSTŮ

Větrolam byl založen na pozemku vlastníka, což se jeví jako zásadní pro takto dlouhodobý projekt. Vlastnímu založení předcházelo vytyčení plochy a byla provedena **hloubková příprava půdy**. Založení větrolamu probíhalo kombinací různých postupů. Jedná se o multifukční větrolamy s šířkou kolem 15 m. **Cílem je dosažení vysoké biologické rozmanitosti (směs dřevin), ale i bohaté vertikální struktury (patrovitost).** Použity byly dřeviny rychle rostoucí (topol osika a šedý), cenné listnáče (třešeň, břek), dlouhověkové dřeviny (dub), výplňové dřeviny (babyka, habr) a keře (hloh, ptačí zob). Využit byl jak prostokořený, tak krytokořený sadební materiál. Kromě tradiční výsadby dřevin byla k zatravnění plochy využita síje travin. Do budoucna se plánuje také využití síje dřevin, a to především keřů. Dřeviny byly vysazovány jak do hustých skupin, které byly oploceny, tak formou individuální výsadby s větším rozestupem a individuální ochranou proti zvěři. Výsadby proběhly na podzim.

HROZBY/ VÝZVY/ DOPORUČENÍ

- Nejvýznamnějším problémem při zakládání dřevinných formací v konkrétní oblasti jsou klimatické podmínky. Jedná se o oblast dlouhodobě **stresovanou suchem**, kde je nezbytné skloubit vhodnou dřevinou skladbu, optimalizovat výběr sadebního materiálu, technologii obnovy a následnou péči o dřeviny. I přes vysokou péči a odbornou erudovanost musí zemědělci počítat se ztrátami při výsadbě. Výsadby je vhodné rozdělit na delší období - **neprovádět jednorázové výsadby**.
- Dalším problémem je volba optimální ochrany proti zvěři; v případě širšího uplatnění sítí jsou vážným nebezpečím **hlodavci**.
- K založení pozemku (výsadbám) je vhodné **přizvat širokou veřejnost** – sociální rozměr.
- K výzvám patří testování nových druhů dřevin, ale i metod (síje).
- Z hlediska dotací nebylo nutné vyjmout půdu ze ZPF ani ze SAPS, stačilo převést na jinou kulturu v rámci LPIS (mez)

Majitelé farmy Forest-Agro se dlouhodobě snažili zlepšit stav zemědělské krajiny a jejich úsilí vyústilo v založení nového, druhově rozmanitého, větrolamu. Jedná se o dlouhodobý projekt, který je třeba dopředu důkladně promyslet a naplánovat - dřeviny jsou dlouhodobá záležitost. Větrolamy, stejně jako ostatní prvky trvalé zeleně, je vhodné zakládat na vlastním, nikoliv pronajatém pozemku. Přestože hlavní efekty větrolamu lze očekávat až po několika letech, plní multifunkční větrolamy celou řadu především biologických, ale i estetických a sociálních funkcí již v době svého založení. Impulsem založení větrolamu byla také spolupráce s Mendelovou univerzitou v Brně a finanční podpora projektu Tačr.

Proces založení větrolamu zahajuje výběr pozemku, navržení jeho parametrů a vytyčení plochy, dále je potřeba zvážit a naplánovat spektrum a rozmístění dřevin po ploše větrolamu, zvolit optimální reprodukční (sadební) materiál a způsob ochrany proti zvěři. **Vlastní výsadby je vhodné pořádat formou akce pro veřejnost.**

Určitou specifikou založeného větrolamu je jeho věnování – větrolam byl založen na počest významného lesníka a krajinného ekologa Doc. Antonína Bučka.

PLÁNY DO BUDOUCNA

V postupném zakládání větrolamů bude pokračováno také v dalších letech. Testovány budou další perspektivní dřeviny i technologie. V budoucnu lze očekávat větší státní podpora při zakládání objektu.

RADA NA ZÁVĚR

Výsadby dřevin v zemědělské krajině vyžadují teoretické znalosti k dané problematice i znalosti specifík místních podmínek. V současnosti je zásadním problémem sucho a s tím souvisí i využití nestandardních způsobů zakládání dřevinné vegetace (síce, skupinové výsadby, zálivky) a také využívání doposud opomíjených dřevin – dub cer, javor babyka, mahalebka.

Základní doporučení:

„Nebát se a experimentovat, zkoušet nové druhy i technologie, počítat s dílčími nezdary, rozložit výsadby na delší období, zapojit do výsadeb místní obyvatelstvo“

KLÍČOVÁ SLOVA

Rostlinná výroba, lesnictví, sady, orná půda, větrolamy, individuální a skupinová ochrana stromů, síje, sucho

Spolufinancováno
z programu Evropské unie
Erasmus+

